

Коли стало відомо, що військового параду на День незалежності не буде, частина суспільства обурювалася.

Коли гроші на проведення параду президент запропонував роздати в якості премій військовим, обурення залишилося, але гострі кути були згладжені. Адже, по-перше, підкреслити орієнтацію держави на громадянина, а не "показуху" - це по-європейськи, і жодного разу - не Совок.

А, по-друге, надати перевагу адресній турботі про людей, а не мільйонним розтратам на парад - не найгірше рішення. Втім, турбота влади про учасників бойових дій у багатьох аспектах їхнього життя так і залишається гарною декларацією.

Які проблеми залишаються в учасників АТО на п'ятому році війни, розбирався "Апостроф".

Українське підпілля

Дивно, але на п'ятому році війни в Україні досі залишається значна частина військових, які офіційно не визнані учасниками бойових дій, не мають такої можливості, а значить, не можуть користуватися соціальними гарантіями і пільгами, які дає такий статус. Ця категорія військових - добровольці, які пішли на фронт в "найгарячіші" роки російсько-української війни.

Справа тут ось у чому: відповідно до закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" учасниками бойових дій можуть визнаватися військові, які в складі добровольчих формувань брали участь в АТО, але тільки за умови, що такі формування в подальшому були включені до складу ЗСУ, МВС, Нацгвардії "та інших, утворених відповідно до законів України, військових формувань і правоохоронних органів".

Більшість добровольчих формувань скористалися такою опцією і влилися до складу ЗСУ, як, наприклад, батальйон "Донбас" або полк "Азов", що став структурною одиницею Нацгвардії. Однак ДУК "Правий сектор", батальйон "ОУН" так і не змогли перейти в підпорядкування ЗСУ.

У самих Збройних силах України запевняють, що їхні двері відкриті для всіх добровольців.

"Чимало військовослужбовців із цих підрозділів підписали контракт із ЗСУ, Нацгвардією, іншими підрозділами, склали присягу, виконують завдання щодо захисту України і відповідним чином мають соціальний захист, - каже "Апострофу" начальник Управління зі зв'язків із громадськістю ЗСУ Богдан Сенік. - Все закони відкриті: підписання контракту, положення про проходження військової служби, алгоритми роботи через військкомати, тому - було б бажання".

Самі добровольці запевняють, що бажання є, проте умови, які виставляють у ЗСУ -

неприйнятні.

"З 2015 року ми пропонували величезну кількість варіантів, як "Правий сектор" може влитися в ЗСУ. Але звучало кожного разу одне й те ж речення: розпускайте добровольчий український корпус і записуйтеся через військкомати в ЗСУ, - пояснює "Апострофу" спікер ДУК "Правий сектор" Артем Скоропадський. - Але це цілковитий абсурд, адже добровольчий корпус воює п'ять років, у нас сформувалася абсолютно злагоджена структура: командири, підпорядкування, допоміжні служби, і все це потрібно розпустити, і кожному з добровольців записатися до військкомату за своїм місцем прописки".

"Не було такого, що ми категорично не хочемо вступати до ЗСУ. Ми хотіли, але у нас були умови, - додає "Апострофу" комбат батальйону ОУН Микола Коханівський. - Кілька разів ми з ЗСУ домовлялися про одне й те саме: вони роблять окрему зведену роту ОУН, наприклад, при 93-й бригаді, і командування погоджувався на це. Навіть домовлялися пройти в Покровську комісії. Але коли ми подали списки оформитися в Покровську у військкоматі, нас звідти послали назад, нібито там нічого не знають. І так було кілька разів. У 2015 році ми пробували вступити в 93-тю бригаду. Вони сказали, що нас розведуть в різні підрозділи, а потім зведуть в одну роту. Набрали людей 80, але розвели по різних підрозділах, а в одну роту не звели. Тому досі ми воюємо підпільно".

А поки статус УБД добровольці отримати не можуть. Єдині пільги, на які може розраховувати ця категорія військових - пільги від місцевої влади.

"Жоден борець добровольчого українського корпусу не отримав УБД. Єдине, чого ми домагалися, щоб місцеві ради приймали рішення, що такий-то борець, якщо він народився і прописаний, наприклад, у Волинській області, отримав пільги на території Волинської області. У нього безкоштовний проїзд, якісь компенсації, але це абсолютно абсурдна ситуація, адже виходить, що коли борець сидить у себе вдома у Волинській області, то він - учасник війни, а якщо сяде в автобус і поїде, наприклад, до Львівської області, то там він вже не буде вважатися учасником війни", - каже Скоропадський.

Бійці без громадянства

Ще одна проблема захисників територіальної цілісності країни на Донбасі - отримання українського громадянства.

Відповідно до закону "Про громадянство України" іноземець, який бажає отримати українське громадянство, повинен надати в органи міграційної служби низку документів, які він може отримати тільки у своїй країні. Наприклад, довідку про припинення громадянства іншої країни або документ про те, що здобувач громадянства не здійснював тяжких злочинів у себе в країні.

Але росіянину чи білорусу, які воювали за Україну, повернутися у свою країну просто нереально, адже на кожного з них там давно заведено кримінальні справи.

"Проти мене давно порушено кримінальну справу, за якою мені в Росії "світить" до 12 років", - говорить Скоропадський.

Насправді, проблема ця давня, і піднімалася в ЗМІ і у вищих кабінетах влади ще з 2014 року. Результатом громадського резонансу став законопроект №3433, який ще в 2015 році потрапив до парламенту, і тільки в червні 2019 року був схвалений нардепами і підписаний президентом. Цей закон покликаний істотно спростити бюрократичну тяганину для легіонерів, які воюють за Україну, а набуває чинності нова норма якраз до Дня Незалежності - 25 серпня. "Перемога?" Ні. І ось чому: новий закон дозволяє легалізуватися в Україні тільки тим іноземцям, які воювали в складі підрозділів Збройних Сил України та МВС. Іноземні добровольці, які не ввійшли до складу цих підрозділів, знову залишаються за бортом.

"Проблеми з отриманням громадянства так і залишилися, - скаржиться "Апострофу" білоруський доброволець, який побажав залишитися невідомим. - Закон №3433 абсолютно марний для тих іноземців, які воювали в добробатах. Білецький та його оточення, яке придумало цей закон, тільки піарилися на ньому стільки років, просуваючи його. Хоча всі чудово знали, що учасники добробатів не отримають по ньому громадянство. Зеленський такий самий: демонстративно до виборів у ВР видав невелику кількість паспортів, щоб плюсів собі заробити на виборах, а потім всіх послав, мовляв, згідно із законом №3433 руліть, як хочете, і отримуйте громадянство. Це ким взагалі потрібно бути, щоб просувати цей закон із 2015 року, знаючи, що 95% іноземців воюють в добробатах, і прописати в ньому, що для отримання громадянства потрібні документи з Міноборони". Зі слів білоруського добровольця, цей закон був просто піаром як на початковій стадії для одних, так на кінцевій стадії - для інших, а на те, що в ньому написано, всім просто начхати.

Артур Гор